

ԱՆՏԻՊ ՄԱՍԵՐ

ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ ԵՍԱՅԵԱՅ ՈՍԿԵԴԱՐԵԱՆ ԹԱՐԳՍԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

Սուրբ Գրոց մեկնաբանութեան և եկեղեցական գրականութեան համար, բանասիրական տեսակետով մեծապէս հետաքրքրական է Ոսկերերանի մեկնութիւնը Եսայիի մարգարէութեան վրայ: Անոր թէ՛ յունարէն բնագիրը եւ թէ՛ թարգմանութիւնները թերի են ընդհանրապէս. այնպէս որ խնդրոյ առարկայ եղած է սա հարցը թէ իսկականին մէջ ի՞նչ և ո՞րչափ եղած է արդեօք բուն մատենագիրէն գրուածը: Յարգ զոյ եղած կամ գտնուած յունարէնը, ըստ հրատարակութեան Միների, կը պարունակէ միայն նախերգանք մը եւ Ա. — Բ. 10 մասին վրայ մեկնութիւն մը: Վենետիկոյ Մխթարեանց ձեռագիրը, որ 1880 ի տպագրութեամբ հրատարակուած է Հ. Աթ. Տիրոյնանի խնամքով, և չուէի ոչ յիշատակարան և ոչ թուական, և «միջին անուանեալ երկայնագրով» գրուած և ամէն տեսակէտով ժժ. դարու ընդօրինակութիւն կը նկատուի հրատարակիչէն, ինչպէս նաեւ Վիննա նախան Մխթարեանցը, որ, «ըստ ամենայնի նոյն է» Վենետիկեանին հետ՝ ըստ տեղեկագրութեան Տաշեան Մայր-Յուցակի (էջ 571), երկուքն ալ չուէին բնագրին նախերգանքը եւ Ա. — Բ. 1 ը. այսինքն կը սկսին Բ. 2 էն, և բնագրին ճիշդ պատաստ կէտին՝ կը զննեն սա ծանօթութիւնը: «Մինչեւ ցայս վայր դտաւ իւրով ձեռովք գրեալ երանելոյն Յովհաննու, յունարէն»: Այնու ամենայնիս երկուքն ալ կը շարունակուին, երբեմն անընթեռնի մնացած բառերու ընդհատումով կամ պակասումով միայն, մինչև ԻԱ. 1 ը, որմէ վերջ մինչև 1. գլուխ և 6 համար, այսինքն չորսը գլուխներու ընդհատով մը, կը շարունակուին զարձեալ մինչև ԿԴ. 10 - 12. որ է ըսել թէ վերջնապէս համար կը պակսին իրենց՝ միայն ԿԵ և ԿԶ գլուխները: Որովհետեւ Ոսկերերանի այս գործը ևս — Սուրբ Գրոց ուրիշ մասերու վրայ իբր քարոզութիւն կամ մեկնողական ուսուցում կատարուած իր միւս մատենագրութեանց նման — ամբողջական միայն կրնար ըլլար, յունարէնին՝ Բ. գլուխ և համար 10 ին վրայ վերջնապէս բանաւոր էր անշուշտ քաջատրեղ բնագրական մասերու կորուստովը, ինչ որ, այնքան յաճախադէպ է եղած հին ժամանակներու մէջ: Ի յառաջագունէ միայն կատարուած այս ենթադրութիւնը սակայն շատ գեղեցիկ կերպով հաստատութիւն կը գտնէր հնութեամբը հայերէն ոսկեգրեան թարգմանութեան, որ, թէեւ ինք ալ ընդհատներով կամ լիկոյթներով (lacune) արկածաբարուած, բայց վերջապէս ամբողջութեան տեսակէտով անհամեմատ առաւելութիւն կը ներկայացնէ վերապրած յունականին վրայ: Դաւով անընադիր մնացած հայերէն թարգմանութեան հարադատութեան, այսինքն այն խնդրոյն թէ անոնք իսկապէս Ոսկերերանի՞ գործին թարգմանութիւնն են թէ ոչ, այս մասին անշուշտ վճռականօրէն հաստատական պատասխանի մը կը տանի միտքը բացարձակապէս անառարկելի նոյնութիւնը՝ որ կայ բնագրաւոր եւ անընադիր թարգմանութեանց բոլոր հատուածներուն մէջ, թէ՛ արտայայտութեան կերպի եւ թէ՛ իմաստի ոգւոյ տեսակէտով: Ոսկերերանի է որ բացորոշապէս կը զգացուի մէն մի էջին եւ մէն մի պարբերութեան մէջ, թէ՛ իր քրիստոնէական պերճախօսութեան հօր և արտառուշ շնչովը, թէ՛ աւետարանական բարոյականի պայծառ և կորովի իմացումներովը, և թէ Աստուածաշունչի հասկցողութեան մասին իր այն տեսութեամբը, որ Անտիոքեան եւ Աղեքսանդրական զպրօցներու ընդունումներուն միջաւան մասին իր կեցուածքը կը յատկանշեն:

Աւելորդ պիտի ըլլար որ և է խօսք ընել հոս հայերէն թարգմանութեան լեզուական արժէքին և գործին ամբողջականութեան մասին: Ոսկեգրեան հայերէնի աղետագոյն դասին բոլոր ստորագրիները ունի ան, թէ՛ բնագրով եւ թէ՛ առանց բնագրի այժմ զոյ եղած հատուածներու մէջ՝ ոսկեգրեան այս գրական յատկանիշները այնքան համանման են, որ առաջին իսկ նայուածքով մարդ պիտի համոզուէր թէ անոնք մէկ ամբողջականութեան մը մասերն են միայն, և նոյն գրիչէն հայերէնի լեզուած: Այս մասին աւելի ապացոյց մըն է տակաւին այն իրողութիւնը թէ, զեռ ժ. դարուն, Գէորգ Սիւսացի վարդապետ Եսայիայ վրայ իր մեկնութիւնը գրած միջոցին աչքի առնելու ունեցած է հին ոսկեգրեան թարգմանութիւնը, որմէ ծաղկաբայ եղած իր գործին մէջ յայտնապէս կ'երևին նշմարներ հին թարգմանութեան բոլոր մասերէն, այսինքն, նաեւ այն գլուխներէն, որոնք զեռ կորսուած կը մնան, եւ ասոնցմով ինչպէս նաեւ ձառնորդներու մէջ ցրիւ գտնուած բոլոր հատուածները կամ վտօթիսակները ի մի բերելով՝ բոլորովին անկարելի պիտի չըլլար թերեւ հինը եթէ ոչ բոլորովին վերակազմելու այլ գէթ անոր թերոյթները մեծ մասամբ կարկատելու փորձ մը:

Կը խորհինք թէ Ոսկերերանի Եսայիայ մեկնութեան ոսկեգրեան հայերէն թարգմանութեան ի սկզբան անդ ամբողջական եղած լինելուն մասին նոր փաստ մը ևս հայթայթած պիտի լինինք, բանասիրաց ուշադրութեան յանձնելով Ս. Աթոռոյս գրչագրաց Մատենադարանի մէկ ձեռագիրը, որ կը պարունակէ նոյն գործին թէեւ ԻԶ. գլուխները, այսինքն ճիշդ կէսը միայն, բայց աւելի ամբողջական վիճակի մէջ: Որովհետեւ այս մերինը, ունի նախերգանքը (= «Յառաջապացութիւն»)

և Ա. 1 — Բ. ին մեկնարանութիւնը ամբողջ, որոնք կան յունարէնին մէջ, բայց կը պակսին տպագրուածին մէջ: Յետոյ ունի նոյնպէս տպագրուածին մէջ պակասած իԱ. 2 — 1. 6 բաժինին մեծագոյն մասը, զի շարունակուելով իԱ. 2 էն՝ կը հասնի մինչև իԶ. գլուխի վերջնութեան 20 համարի մեկնութիւնը: Իսկ անկէ անդին ինկած կը թուին հետագայ թուղթերը: Վերջին տպագրութիւնն է այս. «վասն այնորիկ ասէ. «Փախի՛ր և թաքի՛ր, զի կամի աներկիւղս առնել զնոսա. եւ արդ քանզի Աստուծոյ բանն ոչ այնպէս ինչ միայն վճարէր որպէս մարդկանն, վասն այնորիկ ասէ. քանզի առ Բաղամաս այսպիսի ինչ գործ գործեցաւ» — ձաշակ մը տուած ըլլալու համար այս անտիպ գլուխներուն մասին, ստորև կը գնենք քանի մը հատուածներ առաջին գլուխէն, մնացեալին ամբողջական հրատարակութիւնը թողլով տպահրագոյն ժամանակի:

Զնոնանք աւելցնել թէ այս ձեռագիրս ևս չունի ոչ յիշատակաբան, և ոչ թուական. գրուած է թանձր բամպակեայ թուղթի վրայ, զէպի բոլորդիր հակող անցման գրով և ժի — ժի դարձ գրութեան տպաւորութիւն կը թողու — Տ. Յովհաննէս Խաչիկեան ֆանաւայ, Կալկաթայի երբեմնի հանրաժանութ աւագներէցը, որ 1839 ին տէր էր եղած գրչագրիւ, նոր Զուղայի մէջ, զգացած էր արդէն անոր կարեւորութիւնը, և ի՞նչ. թուղթին երկրորդ էջին վրայ Բ. գլուխի 2 համարին դէմ լուսանցադրած՝ «վկնեսիկի տպագրութիւնն աստէն սկսանի»։ Բայց թէ՛ բուն ձեռագիրը, որ կը թուի թէ նուիրակ Իսահակ վարդապետ Գաղատացիի ձեռքով երուսաղէմ էր բերուած շնորհատանէն, և թէ այս վերջինին միջոցաւ անոր վրայէն կատարուած ընդօրինակութիւնը, գրեթէ աննկատ մնացած էին Մատենադարանին մէջ, մինչև հանգիստը հոգեւոյն Տ. Նիկիշէ Սրբազան Պատրիարքի խնայարկու ակնարկին, իր մահէն շուրջ երկու տարիներ առաջ: Սրբազանը, որ անմիջապէս համեմատած էր զայն տպագրին հետ, ինքն էր որ առաջին անգամ գիտած էր իԱ. 2 — ԻԶ. 20 գլուխներուն առաւելութիւնը մեր ձեռագրին մէջ, և կը փափաքէր համեմատական հրատարակութեամբ ի լոյս ածել զայն: Կերպով մը իր կտակն է որ կատարած պիտի ըլլանք, եթէ կարելի ըլլայ մեզի յարմար տպահրութեամբ մը կատարել իր այդ մտադրութիւնը:

Տեսիլ ասէ զոր ետես Նսայի.

Տեսիլ՝ զմարգարէութիւն ասէ, կամ

. . . Իսկ նորոյ կտակարանաց պատանեայքս ևս առաւելագոյն քան զնոսացուցին քաջութիւնս, քանզի մեծամեծ ևս շնորհի եղեն արժանի վայելելոյ զբազմապատիկ ճգնութիւնս կրեալ առաքինանալին, վասն այնորիկ և Պետրոս յորժամ լուաւ ի Քրիստոսէ, եթէ դժուարին է մեծատան մտանել յարքայութիւն երկնից, վշտանայր և հարցանէր երկրիւղիւ. թէ Թ՛ կարիցէ ապրել, թէպէտ և վասն իւրոյ իրացն համարձակութիւն ունէր առ Տէրն. քանզի ո՛չ եթէ դանձանց ինչ խնդրէին, այլ փոխանակ ամենայն աշխարհաց հոգաին: Իսկ Պաւղոս ամենեւին յամենայն ի թուղթսն այսպիսի միտս ցուցանէ, զի և զՔրիստոս բազմաց փրկութիւն տեսանիցէ. ելանել ասէ ի մարմնոյս և ընդ Քրիստոսի լինել լաւ համարիմ, բայց կալ մնալ ի մարմնի եւս կարեւոր վասն ձեր: Եւ արդ՝ այսպիսի իմն աւրինակ ցուցանէ մարգարէս. զի և զպատուհասն ես՝ որ զալոց էին յԱստուծոյ, ասէր համարձակութեամբ, և մեղուցելոցն սաստէ: Եւ դարձեալ աղաչէ զԱստուծոյ վասն նոցա, առ նոսա զայրագնի, և առ Աստուծոյ բարեխօս լինի, և զայս ի կատարածի մարգարէութեան է իմանալ: Բայց այժմ սկիզբն արարեալ ի գլխոյս մեկնեսցուք զամենայն:

զբազում իրս՝ որ անցանելոց էին ընդ նոսա, զոր իբրեւ աշաւք տեսեալ պատմէր: Եւ տեսիլ անուանէ, որպէս և Միքեան և տես զԺողովուրդն ցրուեալ. և Նիկիշէ՛ զգերութիւնն, և զանաւրէնութիւնն՝ զոր գործէին, զի արեգականն երկիր պազանէին և նստեալ զթամուզ լաին, կամ զի զլուրն՝ զոր յԱստուծոյ լսէին ոչինչ նուազագոյն քան զտեսիլ երեսաց համարէին. այլ վաղվադակի հաւատալին այսպիսի ինչ իմիք որ յաշխարհի չգտանի: Եւ զի այլազգ իմն լսէին քան զայլ մարդիկ. ինքն իսկ ասէ, թե յաւելին ունկն ի լսել, և զի արժանի հաւատալոյ արասցէ զբանն՝ կոչէ տեսիլ, զի զարթուցէ զսողուն, և առաքեսցէ առ այն որ եցոյց զտեսիլն: Քանզի սովորութիւն իսկ է ամենայն պատգամաւորաց զառ ի յԱստուծոյ ճառեալսն պատուական քան զայլ բանսն պատմել. զի յայտ արասցեն, եթե ո՛չ յանձանց ինչ խօսին. այլ Աստուծոյ հրամանք են, զոր պատմեն: Եւ թէ յերկնից իջեալ են գիրք, որպէս և Դաւիթ իսկ ասէր, թէ լեզու իմ որպէս զեղէգն գրչի ճարտարի, զի մի եղեգանն ինչ համարեսցիս զգիրն, այլ աւջոյն որ ունիցի զեղէգնն ի ձեռինն, այսինքն մի՛ լեզուոյն Դաւիթի, այլ շնորհացն՝

որ շարժելին զլեզուն։ Նաև միւս իւր մարդարէ զսոյն յայտ արարեալ ասէր. թէ այր մի հովիւ էի ես, և թուի քաղէի. և այսու յայտ առնէ զի մի մարդկեզէն իմաստութիւն կարծիցէ զմարդարէութիւն, եւ ո՛չ զայս միայն բաւական համարէր, այլ զմիւսն եւս յաւելեալ ասէր. բայց ես լցայ ուժոյ ի Հոգի Տեառն, և իրաւամբք, և զաւրութեամբք, քանզի ո՛չ միայն իմաստունս, այլև զաւրաւորս կատարեցին զնոսա շնորհքն, ոչ մարմնական ինչ պնդակազմութեամբ, այլ մտացն առաքելութեամբ։ Քանզի առ լիւր և անամաթ ժողովորդն առաքէին, որ արեամբ մարդարէիցն էին ծարաւիք, եւ ի սպանութեան սրբոցն եւեթ խոկախն։ Յիրաւի պիտոյ էր նոցա բազում զաւրութիւն, զի մի՛ կասիցեն ինչ ի բազում զաւրութենէն. վասն այնորիկ ասէ իսկ ցերեմիա, թէ եղի զքեզ իբրեւ զսիւն երկաթի, եւ իբրեւ զպարիսպ պղնձի։ Եւ ցնդեկելէ՛ թէ ի մէջ կարճաց ես բնակեալ, մի՛ երկնչիցես յերեսաց նոցա, և մի՛ զանգիտիցես։ Եւ զՄովսէս յորժամ առաքէրն, թուի ինձ, թէ ոչ ի Փարաւոնէ երկուցեալ զանդաղէր, այլ ի լպրշական հրէիցն անտի. զի յորժամ խաւսէրն ընդ Աստուծոյ, թողեալ զվայրենամիտսն, մեծաւ փութով կամէր ուսանել թէ զի՛նչ ինչ ընդ անհաւատ ժողովրդեանն խաւսիցի. նաև նշանքն՝ որ տուեալ էին յԱստուծոյ, իբրեւ վասն նոցա իմն առնոյր. և արդարեւ յիրաւի, զի եթէ մինն որում երախտիսն իսկ արար, այնպէս երկեցոյց զնա, զիս՞րդ ո՛չ կասկածէր, բազում չարչարանս յայնպիսի լիւր ժողովրդենէն կրել. վասն այնորիկ ո՛չ միայն իմաստութեան, այլ և զաւրութեան հոգի ընդունէին. քանզի և ասէ իսկ մարդարէն, թէ ես լցա ուժոյ ի Հոգի Տեառն, և իրաւամբք, և զաւրութեամբ։ Եւ միւս ևս թէ բան Տեառն՝ որ եղև առ Երեմիա մարդարէ Քեզկեայ, եւ միւս եւս, եթէ առած Նինուէի, և զիրք տեպեան, Նաուոմա որդւոյ Նեզկեսայ. և սոյն մարդարէ միւսով բանիւ զսոյն ըստ առաջնոյն յայտ առնէ, զՀոգւոյն ընդունելութիւն առածած կոչէ. քանզի զոր ինչ առնուին ի Հոգւոյն, զնոյն խաւսէին, զազգուսն շնորհացն այնպէս առածած կոչէին. վասն այնորիկ եւ Պաւղոս յամենայն թուղթսն զնէ զանուն թղթոցն, զոր և մարդարէքն

առնէին. Տեսիլ, և բան, և առածած, և պատգամ անուանէին, նոյնպէս և Պաւղոս զանուն թղթոցն առնէ՝ նշանակ թղթոցն. զոր աւրինակ՝ որք ասէին Տեսիլ և Պատգամ, ո՛չ զիրեանց ինչ յայտ առնէին, այլ զայնորիկ՝ որ զտեսիլն ցուցանէր, նոյնպէս և առաքեալ՝ թէպէտեւ զիւր անունն զնէ, այլ այնու զի զանուն թղթոցն նշանակէ, յայտ առնէ, թէ ո՛չ զիւր ինչ ուսուցանէ, այլ զհրաման այնորիկ՝ որ առաքեացն զնա, զի առաքելոյ այն պատիւ է, յորժամ ո՛չ զիւր ինչ ուսուցանիցէ, այլ զՏէրունի. վասն որոյ և Քրիստոս ասէր, թէ մի՛ կոչէք ձեզ վարդապետ յերկրի, քանզի մի է ձեր վարդապետ յերկրինս, զի յայտ արասցէ, թէ ամենայն աստուածագէտ կրանից՝ որ առ մեզ պաշտիցին, արմատք ի վերուստ են, ի Տեառնէ երկնից. թէպէտեւ մարդիկ իցեն լեալ սպասաւորք ճառելոցն, զոր և Եսայի ետես։

Բայց եթէ ո՛րպէս տեսանէին մարդարէքն զոր ինչ տեսանէին, այն չէ մեր ասել. քանզի չէ՛ ինչ հնար բռնիւ մեկնել զպայման տեսեանն, այլ այն միայն զիտէ, որոյ զփորձն իցէ առեալ. զի եթէ զընթեթեան ինչ զգործ եւ զբարիս, ոչ ոք կարէ բազում անգամ բանիւ յանդիման կացուցանել, ո՛րչափ եւս առաւել զպայման հոգւոյն ազգմանց, զի եթէ ընդ աղաւտ ինչ աւրինակաւք պարտ ումք իցէ ժպրհել, սակայն ո՛չ եթէ հաւաստեալ կարիցէ յայտ յանդիման զիրոն կացուցանել, սոյնպէս և զմարդարէութեան ճառս է իմանալ. և զոր աւրինակ՝ յստակ ջուրցն բնութեան զճառագայթս արեգականն ընկալեալ՝ իւր առաւելագոյն պաղպաղիցէ, նոյնպէս և ոգիք մարդարէիցն սրբեալ իւրեանց առաքելութեամբ, նախ ընդունէին զպարգեւս Հոգւոյն, հասեալք ի վերայ իրացն՝ որ ինչ յապա էին գործելոց, ոպա եւ այլոց գուշակէին զգիտութիւնն՝ որում էինն հասու։

Տեսիլ ասէ Եսայա որդւոյ Ամովսա.

Եւ արդ՝ ընդէ՛ր զանուն Հաւրն յիշեսցէ կամ վասն ընդ անուամբ կրկին անուանց. կամ զի ուսանիցես, թէ հաւր յոռութիւն զորդւոյ քաջութիւն չկարէ ազարտել, եւ ո՛չ այն ինչ ազնուականութեան է, յորժամ յաւազաց ոք ծնանիցի, այլ այն՝ յորժամ ինքն զինքն աւագ առնիցէ. քանզի

և սա յաննշանաւոր ինչ ի հաւրէ քան զամենեւին զտաւ լուսաւորեալ իւրով առաւել առաքինութեամբքն:

Զորչեսեա ի վերայ Հրեասանի եւ ի վերայ Յուսաղեմի:

Վասն էր ուրոյն իմն յիշէ զանուանս տեղեացն. քանզի եւ ուրոյն ուրոյն իսկ եկին ի վերայ պատիժք պատուհասիցն, և ընդ այլ ժամանակս, և զայս եւս Աստուծոյ լաւագոյն խորհեալ, զի մի ամենեքեան միանգամայն կորնչիցին, այլ մեղմով, եւ առ սակաւ սակաւ, զի նոքովք՝ որ զպատիժս կրեցին, մնացեալքն լինիցին իմաստնագոյնք, թէպէտեւ ո՛չ եղեն պիտանիք զեղաւքն, այն ո՛չ բժշկին ինչ, այլ ակտացելոյն է վրաս, և այսպէս հանապազ: Զայս յիւրաքանչիւր ազգս առնէ Աստուած. եւ ո՛չ զամենեւին ի միասին, որք զնոյն մեղս գործիցեն, միանգամայն տանջէ, ապա թէ ո՛չ՝ ի վաղուց իսկ հետէ բարձեալ էր զամենայն ազգս մարդկան, այլ զկիսոց զվրէժն աստ պահանջէ, զի անդ թեթեւագոյն առնիցէ զտանջանսն. եւ որք ի նոցա ժամանակս կենդանի իցեն, նոցա մեծամեծ հնարս աւետութեան ցուցանիցէ. իսկ որք ո՛չ յանձանց, եւ ո՛չ յայսպիսի տեսութեանց կամիցին շահել ինչ, զայնպիսին անհրաժեշտ և հաւգին տանջանաց աւուրն համարեալ պահիցէ ի դատապարտութիւն:

Ի քաղաւորութեան Ոգիա, եւ Յովաքամու եւ Աֆազու, եւ Եգիպտոս՝ որ քաղաւորեցին ի Հրեասանի:

Եւ զժամանակն կարեւոր իմն զնէ, զի զուսուսնասէր լսողն առաքեցէ ի պատմութիւն իրացն գործելոց, զի այսպէս զիւրաւ ուսանիցիմք, եւ ի միտ առնուցումք զմարգասիրութիւնքն, յորժամ խելամուտ լինիցիմք, եթէ զինչ իցեն իրքն, կամ որպիսի վէրք էին հրէիցն. յորժամ մարգարէքն զայսպիսի զեղս կազմէին:

Լուսառ՛ւֆ Ե՛րիկնիֆ, եւ ունկն դի՛ր Երկիր, զի Տէր խաւսեցաւ:

Բազում ցասմամբ լի է սկիզբն մարգարէութեանս, զի եթէ ո՛չ յոյժ, և սաստիկ էր բարկութիւն, ապա ոչ թողոյր զմարդիկ և յարարածս զարձուցանէր ըզբանն, և այսու ո՛չ միայն զբարկութիւն ցուցանէ, այլ զի եւ զնոսա՝ որ լսելոցն էին, առնիցէ յամալթ, յաճախագոյն յայտ

արարեալ, թէ քան զանդգայսն ևս անդգայագոյնք էին, որք բռնիւն էին պատուեալք. զայս և այլ ևս մարգարէքն սովոր էին առնել, վասն որոյ և որ առ յորորովամ առաքեցաւ մարգարէն, թողեալ զթագաւորն ընդ սեղանոյն խաւսէր. եւ Երեմիա մարգարէի զերկիր ի մէջ կոչեցեալ ասէր, Ե՛րկիր, Երկիր. և միւսն եւս ասէր. թէ լուարո՛ւք ձորք եւ հիմունք երկրի:

Որդիս ասէ ծնա:

Ո՛չ զհասարակաց երախտիւն՝ որ առ ամենայն մարդիկ է, յիշեցուցանէ աստ, զի ամենեցուն արարիչ է, այլ զառաւելն՝ որ առ նոսա միայն, զի որդիք կոչեցան: Յամենայն վայրի ցուցանէ զիւր բարեբաթիւն Աստուած: Զոր աւրինակ յորժամ զմարդն ստեղծանէր, և մինչև լիեալ էր, պատուեաց, արասցաւք մարդ ասէ ըստ պատկերի կերպարանաց մերոց: Իսկ ի նորումս և ի մեծի՝ ո՛չ միայն զայնոսիկ որոց էր ինչ գործս ցուցեալ, այլ և որոց բիւր չարիս գործեալ էր, պատուեաց միւսանգամ ծննդեամբ աւազանին, զոր և աստ է տեսանել, զի ըստ որդեկգրութեան ո՛չ միայն ուղղութիւնս ինչ էր ցուցեալ, այլ թէպէտեւ անցեալ էին յորդեկգրութիւնն, սակայն պատուեաց, բայց ո՛չ վասն զի պատուեաց յառաջ քան զվաստակս, զրկիցէ յետ վաստակոցն, այլ զի և յայնժամ ևս մեծամեծ տացէ զվարձուց հատուցումն՝ յորժամ զյաղթութիւն վաստակոյն ցուցանիցեն: Որդիս ասէ ծնայ, ո՛չ միայն պատուելով որդւոյն անուամբ յիշեցուցանէ զերախտիւն, այլ և բարձրացուցի ևս ասէ. Զամենայն երախտիւն՝ որ յերկրին Եգիպտացւոց արար և յանապատին, և ի Պաղեստինացւոց աշխարհին, միով բանիւ ասաց միանգամայն. քանզի սովորութիւն է Աստուծոյ զառաւելութիւն բարեբարութեանց ո՛չ սակաւ սակաւ թուել յամելով ի պատմել զգործոցն, այլ միանգամայն զամենայն միով բանիւ ճառել:

Եւ նոքա զիս անարգեցին:

Անցին ասէ զաւրինաւք իմովք, եւ զհրամանս իմ մերժեցին:

Ծանեալ եզն զսացիչ իւր, եւ եռ ըզմուր Տեառն իւրոյ:

Համեմատութիւնքն զամբաստանութիւնս աճեցուցանեն, և մանաւանդ յոր-

ժամ յանդուգականացն առ անդուգականս լինիցին, ըստ այնմ՝ զոր Քրիստոս ասէր, թէ արք նընուեացիք յարիցեն ոսոխ ընդ ազգիս ընդ այսմիկ, և դատապարտեսցեն զսաւ. և Դշխոյն հարաւոյ յարիցէ ոսոխ ի դատաստանի, և դատապարտեսցէ զազգս զայս, զի եկն ի ծագաց երկրէ լսել զիմաստութիւն Սողոմոնի: Եւ երեմիա ասէ. թէ երթայք ի կղզիս Քեթիիմ, և տեսէք, և ի կեղար առաքեսցիք, և ծանիցիք, և թէ փոխեսցեն հեթանոսք զաստուածսն իւրեանց, բայց ժողովուրդ իմ փոխեաց զփառսն իւր, ուստի ոչ ինչ աւգասցի:

Զանտաղտուկ աւրինսդութիւնն յայտ առնէ, և այնչափ պահանջէ ի մարդկանէ, զոր և անասնոց զիւրազոյն է ուղղել, և այնպիսի անասնոց, որ քան զամենայն անասունսն են անմտազոյնք. այլ թերեւս ասիցէ ոք, թէ նոքա զայն բնութեամբ ունին ճանաչել. ասեմ, թէ որ ինչ նոցա բնութեամբ մարթ է ուղղել, եւս առաւել մեկ անձնիշխանութեամբ:

Մանեաւ եզնի զսացիչ իւր.

Ոչ առաւելութեամբ պարզեւոցն՝ որ առ նոսա, այլ յաճախութեամբ չարեացն նոցա աճեցուցանէ զամբաստանութիւնն. Զոր աւրինակ յամալթ առնելով զնոսա, զերկինս և զերկիր կոչեաց ի վկայութիւն. նոյնպէս ո՛չ ընդ մարդկան, այլ ընդ անասունսն համեմատէ, նաեւ ընդ անմիտ եւս անասունս, և յայտ առնէ թէ եւս վատթարազոյնք էին քան զնոսա. սոյնպէս և երեմիա՝ զտառարակ, և զծիծեռնակ ամէ ի մէջ. և Սողոմոն մերթ առ միջիւնն, և մերթ առ մեղուն առաքէ զվատն, որ ի վատութեան ծախիցէ զկեանս:

Իսրայէլ ասէ, զիս ո՛չ ծանեաւ.

Աճումն չարեաց, յորժամ ընտանիքն՝ որ այնպիսի պատուաւք պատուեալ էին, և ամենեքին միանգամայն ժպրհեցան ի չարիս. և ո՛չ ասաց թէ Յակոր զիս ո՛չ ծանեաւ, այլ Իսրայէլ. զի առաքինութեամբ նախնոյն ցուցանիցէ յաճախազոյն զծննդոյն ապախտաւորութիւն, որ ոգւոյն առաքինութեամբ զարհնութիւն անուանն ընկալաւ. իսկ սոքա անցանկելով զաւրինաւքն մատն եղեն անուան աւրհնութեան:

Եւ ժողովուրդ իմ ինչ զիս ի միս ո՛չ առ.

Զիս՝ որ քան զարեգակն եւս յայտնագոյն էի:

Վա՛յ ազգի մեղաւորի.

Եւ այս սովորութիւն է մարդարէիցն ողբալ զայնոսիկ՝ որ զանբժշկական ցաւսն ջերանիցին. սոյնպէս և երեմիա ասէր, վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, սոյնպէս և Քրիստոս ասէր. վա՛յ քեզ ասէ Քո՛րադին, վա՛յ Բէթսաիդա. քանզի և այս վարդապետու. թեան նշանակ է, զի զոր ոչն յաւրինեն բանք, բազում անգամ յաւրինեն ողբք:

Ժողովուրդ ի մեղաւք.

Այլ իմն յաւելուած ամբաստանութեան, որ զամենեւեան միանգամայն փակէ յաճախազոյն պատիժս:

Սերմ ժանց.

Ո՛չ եթէ զծնունդ նոցա աղարտէ, այլ յայտ առնէ, թէ յառաջին իսկ հասակէն զչարեաց բուռն հարին: Զոր աւրինակ յորժամ Յովհաննէս ասէ. թէ աւճք ծնունդք ի թից, ո՛չ զբնութիւն պարսաւէ, ապա թէ ոչ՝ ո՛չ ասէր թէ արարէք պատուդ արժանի ապաշխարութեան, եթէ ի բնէ և ի ծննդենէ այնպիսի ոք էին. սոյնպէս և ասա՝ յորժամ ասէ թէ սերմ ժանտ, ոչ եթէ զծնունդն նոցա չար ինչ ցուցանէ:

Որդիք անաւրեմք.

Ո՛չ ասաց թէ որդիք անցեալք զաւրինաւք, այլ անաւրէնք, զի յայտ արասցէ, թէ և քան զայնոսիկ՝ որոց չէր եւս ընկալեալ զաւրէնսն, ո՛չ եկին ի լաւութիւն, և այսու զանձնիշխանութեան զամբաստանութիւն ցուցանէ:

Թողիք զՏէր եւ բարկացուցիք.

Յայտ յանդիման, և անուն Աստուծոյ յանդիմանութեան նոցա, որ առ երեմիայն մեղադիր լինի, թէ ի նմանէ մերժեցան, և ընդ դեւս բեւեռեցան, այլ ասէ

Եւ զսուրբն Իսրայէլի.

Եւ այսու եւս զամբաստանութիւն աճեցուցանէ, զի հասարակաց ամենեցուն է տէր, և նոցա միայն ճանաչէր յայնմ ժամանակի:

Աւարազան եւ յեսս կացին, զի՞ եւս յաւելուցով վերս առ վերս անաւրեմութեանց.

Մեծ պարսաւանք՝ յորժամ և ո՛չ պատժաւքն լինիցին պիտանիք, այլեւ տանջել իսկ զայնպիսիսն բարերարութեան նշանակ է. քանզի ո՛չ ինչ ունին ասել, թէ պատուեաց միայն, երախտաւոր եղև, և յորժամ յանցեանն եթող և ընդ վայր հհար,

այլ և պատուովն ձգէր առ ինքն, և ահա տանջանայն իմաստնազոյնս առնէր, սուկայն նոքա ո՛չ այնու և ոչ այսու աւկտեցան, այլ կացին մնացին յանբժշկական ակտին ծնկիցեալք։ զամենայն աւրինակս բժշկութեան եցոյց ի նոսա, մերթ հատանել, մերթ կտրել, մերթ խարել, սակայն և այնպէս ո՛չ հնազանդեցան, մանաւանդ անբժշկական հիւանդութեան նշանակ այն է, յորժամ ո՛չ կարիցէ զդարման բժշկութիւն ընդունել։

Ամենայն զլուխ ի ցաւս, եւ ամենայն սիրս ի սրմութեան, յոսից մինչ ի զլուխ ո՛չ գո ի նմա առողջութիւն, ո՛չ վերք, եւ ո՛չ խոցուածք, եւ ո՛չ հարուածք այտուցեալք։

Ասէ զտանջանս և զպատիժս թէ ո՛չ սակաւ ինչ նշանակ է բարերարութեան և պատուոյն, զոր եցոյց ի նոսա. ամենեւին ասէ չարչարիցի և զամենայն տրտմութիւնս ած ի վերայ. զի եթէ ամենայն զլուխ՝ ի ցաւս, զիսրդ ոչ իցեն հարուածք, կամ վէրք, զի ուր վէրք իցեն զառողջութիւն այլոց ևս յայտ առնեն. իսկ եթէ ամենեւին վէրք իցեն, ո՛ւր երեսեցին վէրք, այլ զայս ինչ կամի ցուցանել. եթէ ամենայն իսկ մարմինն վիրաւորեալ է, և ո՛չ եթէ կէսն ողջ է, և կէսն վիրաւորեալ, այլ ամենայն թարախեալ, ամենայն վիրաւորեալ. մի հարուածք ամենեցուն։

Զի՛ք տեղի դեղս արկանել։

Այս քան զառաջինն եւս ծանրազոյն է, զի ո՛չ ակտանալն այնպէս դժնդակագոյն է, որպէս որ զբժշկութիւն ո՛չ կարիցէ ընդունել. և մանաւանդ, զի և բժիշկն եւս այնպիսի է։

Ո՛չ ձիրոյ եւ ո՛չ պատանաց։

Եւ զի՝ առնիցէ զբանն յայտնագոյն, կա մնա տակաւին յայլակերպիկ յորժորջմանն. քանզի այն իսկ է նորին լաւութեանն։

Երկիրն ձեր աւերակ։

Զայս ո՛չ եթէ զեղելոց պատմէր, այլ զլինելոցն յառաջագոյն գուշակէր։ Քանզի բազում անգամ զայսպիսի սովորութիւն ի զործ արկանեն աստուածեղէն մարգարէքն, միանգամայն և երկեցուցանեն ըզլսողսն, և զգաւորութիւն ճշմարտութեան յայտ յանդիման ցուցանեն. զի որպէս անցելոցն չէ՞ մարթ թէ չիցեն լիալ. նոյնպէս և որ հանդերձեալ ինչ ասիցին ի մարգա-

րէիցն չէ՞ հնար թէ ո՛չ լինիցին, բայց զի ապաշխարութեամբ մա՛րթ է անցուցանել զհանդերձեալ տանջանսն։

Քաղաքն ձեր հրձիգ։

Քանզի ո՛չ եթէ ապականեաց զնոսա ամենեւին, այլ եթող զկոսայրեացն յալազգեացն, նշանակ մնացելոցն, որ տուաւ և կարող իցէ կսկծեցուցանել զմիտս տեսողացն։

Զաշխարհն ձեր առաջի ձեր աւարտ կերիցեն։

Աւերեալ հիմն ի վեր յազգաց աւտարաց։

Աճումն նեղութեանցն, յորժամ տեսողք ե՛ւս լինիցին վշտացն եկելոց հասելոց, զոր ո՛չ յականջաւորս և եթ լսիցեն, այլ և ոչաւք տեսանիցեն։

Լեալ՝ քողեալ լիցի դուստր Սիոնի իբրեւ զհովանի յայգւոջ, եւ իբրեւ զսաղաւար մրգապահաց ի մէջ սեղիսնեաց։

Մեծ իմն ունին եւ առակք արինուկաց, և մանաւանդ յորժամ ի գրոց ասիցեն հաստատութիւն ասացելոցն։ Զերուսաղէմ կոչէ զուստր Սիոնի, վասն զի ըզլերամբն կայ քաղաքն, իբրեւ զհովանի յայգւոջ, եւ իբրեւ զաղաւար մրգապահաց ի մէջ սեղիսնեաց։ Զի յորժամ պտուղն բառնայցէ, և մշակքն հեռանայցեն, արուգմանն այնուհետեւ շինուածք քաղաքին։

Իբրեւ զբաղաւ պաւարեալ։

Այս տկարութեան եւ լքանելոյ նոցա արինակ է յորժամ չիցէ ոք՝ որ աւգնիցէ, ապա հա՛րկ է ի փակեալ պարիսպն ամրանալ։

Եւ քի ո՛չ Տեառն զաւրութեանց քողեալ եւ մեզ զաւակ, իբրեւ զՍողոմ արդեաւ կործանեալ եւ, եւ զոմորա նմանեալ։

Քանզի սովորութիւն է միշտ մարգարէիցն ո՛չ միայն զայն ինչ՝ զոր ընդունելոց իցեն պատիժք յանցաւորքն ասել յառաջագոյն, այլ թէ եւ որպիսի ինչ իմիք պատժոց արժանի իցեն, զի եւ ի ժամանակս պատժոցն առնուցուն՝ ի միտ զբաղմապատիկ Աստուծոյ երախտիսն, յորժամ ո՛չ ըստ արժանի յանցանացն, այլ ևս տուաւ նուազագոյն կրիցեն պատիժս, նոյնպէս և աստ յայտ առնէ, թէ մեղք նոցա ո՛չ այնմ միայն պատժոց արժանի էին, այլ ամենեւին համարէն ստատկման, եւ ամենայն ազգին միանգամայն ի միտսին

եղծանելոյ, որպէս ընդ Սողոմոնացիսն անց, զի առ հասարակ ամենեքին ստատակեցան։ Իսկ Աստուծոյ մարդասիրութիւնն ո՛չ եղայնմ լինել, այլ յոյժ նուազագոյն քան զմեզսն էսմ զպատիժս պատուհասիցն։ Եւ քանզի բազում հնոյն ընդ նորոյս է ազգականութիւն, յիրաւի զսոյն և Պաւղոսի արկեալ ի գործ, ճառէ ազնուագոյն քան զմարգարէին, զոր աւրինակ յայնմ ժամանակի եթէ ո՛չ յաճախագութ Աստուծոյ ոգորմութեան էր ի թիկունս հասեալ՝ ամենեքին միանգամայն վարէին ի գերութիւն։ Նոյնպէս և ի ժամանակի Քրիստոսի գալտեանն, եթէ ո՛չ յայտնեալ էր շնորհացն՝ չարաչար մահուամբ քան զնոսա ամենեքեան ի միասին ստատկէին։

Երբ ո՛չ Տեառն զաւուրեալաց բոլեալ եր մեզ զաւակ։

Զգերծեալսն ի գերութենէն կոչէ զաւակ։

Լուարո՛ւք զպատգամս Տեառն իշխանի Սողոմոնացոյ, եւ ունկն դիւ լեռո՛ւք աւրիւնաց Աստուծոյ ժողովուրդ Դոմարացոյ։

Քանզի Սողոմոնացո՛ց պատժոցն ասէին թէ են արժանի, յայտ առնէ, և եթէ ըզգործս սողոմոնացոյ յանդգնէին գործել։ Վասն որոյ և զնոյն իսկ անուն յորջորջանաց կոչէ նոցա։ և եթէ ո՛չ այսպէս էր, և ո՛չ ժամանակն ինչ ձեռն տայր, և զի ո՛չ առ Սողոմոնացիսն ձգեաց զբանն, այլ առ հրէայսն, թէպէտ և նորին անուան առնէ հաղորդակիցս զնոսա, յայտ առնէ յաջորդաւքն՝ զոր ասէ։ Քանզի զոհս և զպատարագս եւ զայլ աւրինական պաշտամունս յիշէ, որոյ եւ ո՛չ հետք ուրեք երբեք երեւցան առ Սողոմոնացիսն։ Եւ ունկն դիւ աւրինաց Աստուծոյ մերոյ, որ յանդիմանեն զձեզ։

Զի՞ կայ իմ եւ յաճախելոյ զոհից ձերոց ասէ Տէր, յազեալ եմ, զողջակեզս խոյոց, եւ զճարպս գառանց, եւ զարխն ցլոց, եւ զնխազաց ձերոց եւ ո՛չ կամիմ։

Նաեւ սաղմոսն քառասներորդ իննեւորդ հանգոյն սմին իմն յայտ առնէ, թէպէտեւ այլաւք բանիւք, սակայն սովին մտաւք։ զի ի սաղմոսին ասէ կոչիցէ զերկինս ի վերուստ, եւ զերկիր դատել զժողովուրդ իւր, հանգոյն այսմ՝ որ աստ ասէ, թէ լուարո՛ւք երկինք, և ունկն դիւ երկիր, զի Տէր խաւսեցաւ, և այլքն եւս

կարգ ըստ կարգէ նմանակցէ։ Զի որպէս Դաւիթն ասէ թէ ո՛չ վասն պատարագաց քոց կշտամբեցից զքեզ, և ողջակեզք քո առաջի իմ են հանապազ։ Նոյնպէս և Նսաի ասէ։ Թէ զի՞ կայ իմ և յաճախելոյ զոհից ձերոց ասէ Տէր։ Դարձեալ Դաւիթ ասէ, թէ ո՛չ ընդունիմ ի տանէ քումմէ զուարակս, և ո՛չ ի հաւտից քոց նոխազս։ Իսկ Նսաի՝ զողջակեզս խոյոց, և զճարպս գառանց, և զարխն ցլոց և զնխազաց ձերոց ասէ եւ ո՛չ կամիմ։ Քանզի պատուհասեալ լինէին, յորժամ յայոց առաքինութեանց ունայնացեալ գտանէին։ Ապա իբրեւ ընդ մեծ իմն ողբաւնաց զոհս և զաճախամատոյց պատարագսն ի մէջ բերեալ ստէպ կատարէին, յիրաւի երկոքեան մարգարէքն մանաւանդ, զի ամենայն իսկ մարգարէքն առնէին զնոսա անպտուղ յայնպիսի ողբաւնաց և ի պատասխանաց, ուստի յայտ իսկ է, եթէ ո՛չ նախ զոհքն ինչ հաճէին և ո՛չ վասն այնորիկ պահանջեցան, այլ զի գոստիարակ լինիցի նոցա այոց առաքինութեանց, քանզի զկարեւորացն և զպիտոյիցն անփոյթ առնէին յայն հարեալք հատեալք։ Վասն այնորիկ զայն եւս ի բաց մերժէր Աստուած։

Եւ ոչ երբ գայե՛ք ասէր երեւիլ ինձ ի Տաճարն իմ ո՞ խնդրեաց ասէ զայդ ի ձեռաց ձերոց։

Թէպէտ և ամենին իսկ զիրք զետացոց վասն պատարագաց զնեն տրէնս, և յերկրորդ աւրէնսն, և յայլ եւս բազում զիրս վասն պատարագաց ճառեն։ Իսկ արդ՝ աստ զիմեղ ասիցէ թէ ո՞ խնդրեաց զայդ՝ ի ձեռաց ձերոց, այլ զի ուսանիցիս։ Թէ ո՛չ նախ ընտիր ինչ կամք էին Աստուծոյ զայս այսպէս տրէնսդրել, այլ ի նոցա տկարութենէն անտի եղև սկիզբն այսպիսի աւրէնսդրութեան։ զի զոր աւրինակ ո՛չ կամէր եթէ հանցէ ոք զկիրն՝ որ միանգամ զուգեալ է ընդ առն, այլ զի զմեծ չարիսն ի միջոյ բառնայցէ, զի մի՛ յորժամ ո՛չ ունիցին հրաման հանել զկանայս, առ հարկի ատելութեան անդէն ի տան խնդրիցեն, թոյլ ետ փոքր իրացն զի մի՛ մեծամեծ չարեք գործիցին։ Նոյնպէս և աստ, զի արգելուցու ի զոհելոյ զիւացն, յանձին կալաւ՝ զոր ինչ ո՛չ կամէր, զի այնու զոր ինչ ինքն կամիցի, զայն կատարեսցէ զուղղութիւն, զսոյն դարձեալ և Միքեէ մար-

գարէ յայտ արարեալ ճառէ, միթէ զոհս
և պատարագս մատուցէ՞ք զբաւասուն ամ
յանապատի անդ ասէ Տէր. և երեմիա ասէ.
թէ այս՝ զոր պատուիրելի հարցն ձերոց,
Քանզի զեքն այսպիսի իմն կերպարանաւք
ողոքէին՝ ա՛ռ յանձն զսոյն և ինքն, զի մի՛
և մի՛ ինչ պատճառս կորստեան լինիցին
տկարացելոցն: Նաև զխնդրել պատարա-
գացն, և խոստումն նոցին, նոքրիմք իսկ
մարգարէիւքն յաճախագոյն յայտ առնէ.
իսկ զեքն՝ և ցատումն առնէին այնոցիկ
որ ո՛չ ստէպ մատուցանէին, և հանապազ
զճնճերն, և զծուխն մատուցանէին. իր-
բն ի պատիւ իմն և ի հանգիստ առ ի վրի-
պեցուցանել զմոլորեալսն, այլ Աստուած
ո՛չ ի սկզբան խնդրեաց, և յորժամ հրա-
մայեացն յայտ արար թէ ո՛չ այն ինչ կամք
էին նորա, և ո՛չ միայն զի ո՛չ խնդրէր,
այլ և խափանել ևս կամէր, զի մի՛ մա-
տուցանիցեն, և ամենեւին միանգամայն
յայտ առնէ. թէ կարի մեծութեան նորա
պաշտամանն անարիւն էին այսպիսի պէտք:

Կոխել դուք ասէ զգաւիքս իմ ամենեւին
մի՛ յանախիցիք.

Կամ զերութիւն յառաջագոյն նշանա-
կեալ գուշակեաց այսու, կամ ամենեւին
իսկ վճիռ տայ մերժելոյ: Դարձեալ՝ քանզի
ո՛չ ուղիղ մտաւք մտանէին անդ, վասն
այնորիկ արգելոյր:

Երէ մասուցանիցիք նաեւ զո՛ւր ե.

Քանզի ի հրամանացն՝ կէսքն իւրեանց,
կէսքն վասն այլոց իրաց հրամանաւ էին
լինել. այսպիսի ինչ զԱստուած ճանաչել,
և չապանանել, և չնալ, և որ այլ ինչ
այսպիսի էին վասն աւկտին՝ որ ի նոցա-
նէն էր, զնէին աւրէնքն. իսկ զոհին, և
խունկս մատուցանել, և շարաթս պահել,
և որ այլ ևս այսպիսի ինչ էր, ոչ զի այն՝
այնպէս ինչ վայրապար լինիցի, այլ զի
այնպիսի իրաց զբաւասանաւք ի զիւաց պաշ-
տամանէն հեռացուցանիցէ. քանզի և նո-
քա զայս ամենայն կատարէին, և պտուղ
ինչ ի սոցանէ ոչ չահէին, այլ տակաւին
բեւեռեալք զիւացն՝ ստիպեալ երթաին.
ապա յիրաւի զայս ամենայն խոտէր. քան
զի և ծառ յիրաւի կտրի, որ ոստս և տե-
րեւ բերիցէ, և պտուղ ո՛չ տացէ, և հո-
ղազործին փոյթ վասն տնկոցն յայն սակս
է, ոչ զի զկեղնն և զչառաւիղսն արծա-
կիցէ, այլ զի ի պտղոյ անտի վայելիցէ:

Խունկիդ ասէ պիղծ համարեալ են ինձ.

Տեսանե՞ս, զի ո՛չ ընդ բնութեան ի-
րացն՝ որ մատուցանէին, ուրախ լինէր,
այլ զմիտս մատուցանելեացն հայցէր, վասն
այնորիկ զծուխն, և զճնճերն զնշեացն
նոյի հոտ անուշից կոչէր, և զխունկս որ-
դուցն Իսրայէլի՝ պղծութիւնս, որպէս և
ասացի իսկ. թէ ո՛չ զոհս պատարագացն,
այլ զսէր մատուցանելեացն խնդրէ:

Զգլուխ ամսոց ձերոց եւ զգաւաքս դա-
սարկութեան.

Զի ո՛չ ինչ ի կարեւորացն խոտէ, այլ
զաւելորդսն, զոր և Քրիստոս ի գալստեան
իւրում խոփանեաց. վասն որոյ և Պաւ-
ղոսի ուժնագոյն իմն ի զործ արկեալ զբանն՝
յորժամ կուտէրն ընդ հրէայսն, զի ո՛չ զայս
միայն, այլ և զայլս ևս բաղում ինչ քան
զայս ի միջի եղեալ զի եթէ ո՛չ զիւրեանց
ինչ զառաքելութիւնն ցուցանիցեն, ոչինչ
աւկտեցեն յայսպիսեացս. եթէ դու տես
հրէայ անուանեալ ևս յուրէնսն, և պար-
ծիս յԱստուած, և զիտես զկամս նորա,
և ընտրես զլաւն, և հմուտ ևս աւրինացն.
և դարձեալ ասէ, թլփատութիւն աւգնէ,
թէ զաւրէնսն պահեսցես, ապա եթէ յան-
ցաւոր աւրինացն իցես, թլփատութիւն քո
յանթլփատութիւն համարեալ լիցի, զի թէ-
պէտեւ հաւատացան նոցա աւրէնքն, սա-
կայն և ոչ անտի ինչ չահեցան, քանզի ո՛չ
հաւատացին, զոր և Դաւիթ ակնարկելով
իմն յայտ առնէ: Ասէ, մեղաւորին ասէ
Աստուած, թէ դու ընդէ՞ր բնաւ պատմես
զարդարութիւն իմ. քանզի ի վեր և ի խո-
նարհ տարածեալ զունկնդրութիւն աւրի-
նացն՝ միայն մեծ իմն համարէին, և ի գոր-
ծոց ունայնացեալք և թափուրք էին. յայս
հայեցեալ Պաւղոսի հանէր զնոսա ի պար-
ծանացն, ասելովն թէ՝ որ ուսուցանես զըն-
կերն, զանձն քո ո՛չ ուսուցանես, և որ
քարոզես մի՛ գողանալ, գողանաս: Եւ Դա-
ւիթ նման սմին ասէ, եթէ տեսանէիր
զգողս, ընթանաիր ընդ նոսա, և ընդ շուռս
զնէիր զբաժին քո:

Եւ զաւրն մեծ, ասէ, ոչ առնում յանձն.

Զպենտեկոստէից և զՏաղաւարահա-
րացն, և զԶատիկն և զայլոցն ևս տաւնից:

